UNIVERSAL LIBRARY
OU_204517
UNIVERSAL LIBRARY

జలదాంగన

దువ్వూరు రామరెడ్డిచే

వ్రాయింపఁబడి ప్రకటితమైనది.

[illegible]
చంద్రా [illegible] శెట్టి
పబ్లిషర్ [illegible] బుక్ సెల్లర్
[illegible] హైదరాబాదు
అని [illegible]

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్
292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. వారు.

చెన్నపురి

ఇండియా ప్రింటింగ్ ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడియెను.

1920

సర్వస్వామ్యసంకలితము] [వెల 0-8-0

THE INDIA PRINTING WORKS
MADRAS

కృతజ్ఞత

మాకాప్తబాంధవులును, ఔదార్యవంతులును, కులాభిమానులును, కీర్తికాములును, కవితా రసజ్ఞులును, నెల్లూరుజిల్లా కోవూరు తాలూకా గుండాలమ్మపాళెం గ్రామవాసులును అగు శ్రీయుత తిరుమూరు వరదారెడ్డిగారిచే ఈ కావ్యము ప్రేమలాంఛనముగ ముద్రింపం బడినది.

ప్రణయాంజలి

ఉ. ఎవ్వతెయందు నామదిలయించి తదన్యము చింతసేయదో
యెవ్వతె ప్రేమపుష్పముసహింపగరానివియోగగంధమున్
నివ్వటిలంగఁ జేసెడినొ, నిద్దురలందు సులభ్యమైన యా
జవ్వని మన్మనఃప్రణయసాక్షిగ మంగళ మొందుగావుతన్

ఉ. అల్లియుఁ బూలుపూవని లతావళులట్టుల నాదుకోరికల్
కొల్లగ రేఁగియుంగుడుపుగూడకపోయె; మదీయపాపముల్
వెల్లువదోచు నిద్దఱను వేఱొనరింపగ, దైవదూషణం
బొల్లను; పూర్వజన్మఫలితోత్థితముల్గదమోదఖేదముల్; 2

మ. బయలం బ్రాకని రంపకోతలకు నాభావంబుశుష్కించిలో
సయిపన్రాని విషాదకశ్మలమునన్ సంతోషలోకంబెయం
ధ యుతంబై కళదప్పు, యౌవనపుటుత్సాహంబుజీర్ణింపస్వ
ప్న యథార్థంబును లౌకికంబనెడి శోధవంబోఁగుచింతిం
చుదున్; 3

తే. గీ. నిమిషమైన రహస్యంబు నిలుపలేని
యద్దపుం బెట్టెలే మనయాత్మలైన,
బట్టబయలుగ నిరువురి భావవృత్తు
లెఱుకపడునేమొ కన్నియా! యింపుగలుగ; 4

తే. గీ. కామదగ్ధంబునై, శాంతిగాంచి యున్న
భావభూతిని నిర్మల ప్రణయలతిక
లల్లుకొని పూలుపూచె;నాయార్ద్రగంధ
మిరువుర మనుభవింపలేమే సుమాంగి; 5

తే. గీ. పండిపండనికోరికపంట భూమిఁ
బారలి ప్రవహించు విరహానిర్ఝరిణితటులఁ
బ్రణయ బంధంబువిచ్ఛి, పరస్పరాను
చింతలకు జలాంజలి యీయ సిద్ధపడెదో; 6

తే. గీ. అట్లుగాక, వెన్నెలగాయునట్టి రేల
వలపుమధువాని చిత్తంబు భ్రమియుచుండఁ
జుక్కపువ్వులపందిరి సాగయఁ జేత
పట్టెదో మోహనానిలవ్యజనమబల! 7

మ. తలిదండ్రుల్ మనకోరికల్సమయుయత్నంబింతగావించియుం
గలలంగల్గు మనోహరప్రణయ సఖ్యంబుందొలంగించిరే ?
చెలియా, యిద్దఱి ప్రేమబంధనము విచ్ఛిన్నంబుగాకున్నఁ
గాంతులు దుస్సాధ్యములయ్యుఁ గొంతదనుకన్సంతోషమే
గూర్చెడిన్. 8

తే. గీ. ఇంక నీలోకమున మనకిద్దఱకును
హృదయరక్తికి నాలంబ మొదవకున్నఁ
బ్రణయమెల్ల ఫలించు స్వర్గమ్మునందు
ననుభవింత మానంద రసామృతంబు; 9

మ. కనులం గాటుకఁచీఁకటుల్ నెఱయఁ, గ్రీగంటన్విలోకించినా
మనము స్మానగరాని గాయముల నొంపఁ, స్వప్నమల్లెలచ
క్కనిదానా! పొడకట్టెదీవు; ననునింకం జిమ్మచీకట్ల వీ
ణనువాయించి వియోగగీతి లయమొందం బాడనిమ్మోం
టిఁకన్; 10

ఇట్లు,

విరహాపరిచితుఁడు.

జలదాంగన

తే. గీ. నింబువసిగురఁ బండి రాశించుచున్న
పైరుపొలముల విహరించు పంటలక్ష్మి
యొఱపుఁబయ్యెద బంగారు మెఱపుల నెడు
సంజనిగ్గుల వరిమళ్లు చాయ లొలికె!

చ. పొలముల కాలమేఁపుటకుఁ బ్రొద్దున నేఁగిన కాఁపుబిడ్డ లా
వుల. పదధూళిసోక నెడ ఫ్రాయెడు దూడ లదల్చికొంచు, నిం
పులు చిలికించు వేణురవము ల్పలికించుచు, గూళ్లఁ జేరు ప
క్షులకునుమున్నె యూరి దెసకు న్మరలించిరి యాలమందలన్

తే. గీ. గగనసీమంతినీ కంఠ గళితమైన
మల్లె పూ దండ ఱేఁకులు డుల్లెననఁగఁ
బైనఁ జరియించు కొంగల బారు లెంతొ
యలరు చుండెను దర్శనీయంబులగుచు 4

తే. గీ. ప్రకృతియెల్లను శాంతమై పరగుచుండ
శాలి కేదారములలోనఁ జల్లగాలి
నల్ల నల్లన విహరించు చుల్లమందు
నంతులేని యానందంబు నందుచుంటి

చ. కనుఁగొనుచుండఁగా జలదకాంతల కుచ్చెలకోక చెంగులం
దనరు జపాసుమార్ద్రరుచి దగ్గను; దిక్కుల నుప్పతిల్లె నం
తనెయిరు; లక్కడక్కడను దారకలుంగనుపట్టె; మిక్కుమం
చనయము మిణ్గురుంబురుగు లాడుచునుండెను జేలగట్టులన్

తే. గీ. గగన రత్నాకరంబు నాగ్రహమునొంది
కాలను నెడు నగస్త్యర్షి, కమలబాంధ
వాంశుసిరమ్ము గ్రోలిన నసటఁ దోఁచు
రత్నములనంగ నక్షత్రరాజి మెఱయు 7

ఉ. అంత సుధాంశుబింబము వియత్తలమం దుదయించె, నారతీ
కాంతుఁడు యామినీరమను గాంచుటకుంజను వేళ మల్లెపూ
బంతి శతాంగముం జదలబాటఁ జకోరపువారు వాలచే
వింతగఁబూంచెనా మొయిలుపిండిహిమంబుగఁ దేఁగునట్లుగన్

సీ. గగన స్రవంతికా కల్లోలడిండీర
ఖండంబు లభ్రమ్ము గప్పెననఁగ
నందన కల్పద్రుసందోహములు పూచి
మెల్లెడఁ బుప్పొడి చల్లెననఁగ
ప్రాగద్రి శిఖర ఘర్షణమునం దొలివడి
యుడుభర్త యమృతంబు నొలికెననఁగ
దిజ్జత్త్ర కందంత దీపులాకాశ ద
ర్పణమున బింబించి వఱలెననఁగ

తే. గీ. శర్వరీ మందిరాంతర స్థంభులైన
హీరమణి దీపముల కాంతి సారమనఁగ
మెత్తఁదనమును శైత్యమ్ము మిళితమైన
పండువెన్నెల నల్లడ నిండుకొనియె! 9

ఉ. వెన్నెలఁ జూడ నందమగు వేసముదాల్చిన కొండనెత్తమం
దున్న పయోదమొండు పవనోద్ధతి కల్లనఁదూఁగి యాడుచున్
సన్నని యంబరంబటులఁ జందురుగప్పుచు పీఁగిపోవ చె
న్నెన్నొ మనోహరాకృతుల నెత్తుచుఁ గన్నులఁగట్టవింతగన్

ఉ. చూడనుజూడ నందమగు సుందరి రూపుధరించి, వేణి రా
పాడు జరీముసుంగు హరిణాంకు కళన్నిసలాడఁ గాంతునిం
గూడి నభోవిహారవనకుంజతలంబుల సంచరించు పె
న్వేడుక రోహిణీ రమణి వేయరుదెంచెనసంగఁదోఁచినన్; 11

తే. గీ. జలదకాంతను గాంచి యాశ్చర్యమొంది
కన్నువాల్పక సందమ్ము గనుచునుండఁ
గవికుమారుఁడ నొంటఁ దక్షణమె నేను
భావమున నబ్బ సాహాయ్యపదవిఁబొంది 12

చ. చెలియ! యభీష్టరూపములఁ జిత్రగతిం జరియించె దీవు; నీ
చెలువముగాంచ మ్రోడయిన చిత్తముగూడఁ జిగిర్చు; నేలకో
వలిపపుమేల్ముసుంగునిడి వచ్చితివొంటిగ, వాసమెద్ది, యెం
దులవిహరింపఁబోయెదవు, తుందుడుకొందకనిల్చి తెల్పుమా!

తే. గీ. నిన్నుఁ గనుఁగొన్నదాదిగ నీదుచరిత
దెలిసి కొనఁ గౌతుకంబు చిప్పిలెడి నబల !
యెవరిదానవు? తలిదండ్రు లెవరొ గాని
ఘనుల సంతతిగా నీవుగానఁ బడెదు! 14

చ. అనవిని కాంత యిట్లనియె నంత, మదీయచరిత్రమంతయున్
వినుచు విషాదమోదముల విచ్చినచిత్తముతోడ దైవసృ
ష్టిని దలపోసి యబ్బురముఁ జెంద నభీప్సితమేని నాకథన్
వినుము కవీశ్వరా! ప్రణయవిహ్వలత న్మెయిసొక్కునంతకున్
తే. గీ. నీవెఱుంగని వింతలు, నీమనంబు
సొచ్చ శక్యంబుగాని దెచ్చోటగలదు ?
ఐన నానోటఁ జెప్పింప నాసయేని
వినుము పుట్టుపూర్వోత్తరంబును కవీశ ! 16

చ. జలజభవుండు, సూర్యుఁడు నిశాకరుఁ డుర్వియు,దారకల్దిశల్
కులగిరు, లవ్వియివ్వియునుకోఁ బనియేల? సమస్తవిశ్వమున్
సలుపకమున్న నాదుసరసంబగు పూర్వపు రూపొనర్చె న
న్న లవము నాత్మసంస్తుతి యనంజన రెమ్మెయిఁదత్వదర్శనుల్

ఉ. జంట నిసుంగులట్లు, నను సంతమసమ్మును గాంచి మాయవా
ల్గంటి యదృశ్యగాఁగఁ గడగండ్లను సైపుచుఁ దల్లిలేని మా
చంటి తనమ్ముపుచ్చ, నిమిషమ్మును వీడనిమమ్ముఁ బాప మా
యింటను గాన్తిగోళములు హెచ్చెను లెక్కకుమిక్కుటం
బుగన్ ; 18

చ. అనుజను గోలుపోయి మదియం దెడవ్రాని వియోగవేదనన్
వనరుచునుండఁ బృథ్వియను బాలయొకర్తుక చేరవచ్చి న
న్ననునయ వాక్యముల్పలికి, యార్తియొకింతశమింపఁజేసినా
మనమున కెక్కుడాస్యమున మాగృహమందె వసించి యుం
డినన్; 19

తే. గీ. కాలుఁ డనియెడు సుందరాకారుఁడొకఁడు
మమ్ము నిరువుర నీక్షించి మానసంబు
ప్రణయముగ్ధంబుగా వచ్చి, వలపుదెలిపి
పరిణయంబాడె సౌఖ్యసంపదలు పొదల 20

ఉ. కొన్నిదినాలు ముప్వరము, గోరికలీరికలెత్త సౌఖ్య సం
పన్నతఁగాపురంబుసలుపన్ ఫలియించెను నాదుగర్భ; మా
పన్నతనొంది పృథ్వి మదిఁ బాటిలు నీసున నాసుఖంబు సై
పన్నెనరింతలేక చలపట్టి గృహంబునఁ బోరుపెట్టుచున్; 21

తే. గీ. ఆక్రమించెను నావాసమందుఁ గొంత
స్థలము 'నదియేమె' యన్న 'నీసవతిగా నె
హక్కులేదఁటె నాకింట' ననియెఁ బృథివి
చేరఁదీసిన ఫలితంబు సిద్ధమయ్యె! 22

క. ఇది పతిచనవని గనుఁగొని
తుదకేమియుఁ జేయలేక దుఃఖముపాలై
కుదురెఱుఁగక తొందరపడ
నొదవెను నీఫలమటంచు నూరకయుంటిన్ 23

క. అంతటఁ గొన్నేండ్లకు నా
కాంతకు సంతానవృద్ధి గలిగెను; నైనం
బంతంబు విడదు నాపయి
నంతింతకులేని తగవులాడుచు నుండున్ 24

తే. గీ. సవతులకు గిల్లు జగడాలు సహజమైన
బిడ్డలైనను నొండొరు ప్రీతిమెయిని
నోలవు పొరపొచ్చములు లేక యుండురన్న
నదియు నొనగూడదామె నీర్ష్యాళులగుట 25

చ. అసురులకు న్నిలింపులకు నయ్యెడు తియ్యని పోరులట్లు వె
క్కసముగ మాయపత్యములు కయ్యములాడుచునుండఁ బృథ్వి
యుం గసిగొనిమందె మేలమునఁ గాంతుని చిత్తము మ్రుచ్చిలించి
యుం బెనఁగెడు బుద్ధి నాత్మజులకీ నొసరించెర హాస్యరీతిగన్

తే. గీ. పైతృకంబగు "బుద్ధి" సంపదను బడసి
విఱ్ఱవీగుచు మమ్ముల వెతలుగుడుప
నెన్నొ సాధనములఁ బన్ని యెట్టయెడకు
నాదు సంతతిఁ బట్టి తినంగనైరి 27

శా. అంతంబోక మదీయగర్భమున గోప్యంబౌనటుల్ చేర్చి నే
నెంతో మక్కువ దాచియున్న మణులున్ హీరంబులున్ ము
త్యముల్ కాంతింజిల్కు ప్రవాళవల్లులు బలాత్కారంబు
గానాచికో! శాంతింజెందునె నామనం బెటులనో సైరించు
కోఁ బోయినన్? 28

చ. తనరె బలంబటంచు నిదిధర్మ మధర్మ మనాక కార్యముల్
పొనరుచు పృథ్వి సంతతుల పోతరముంగని, యింతగర్వముం
డినఁగొనసాఁగుటే కడకు డెప్పర మౌనని యెంచికొందు; నం
తనె శివమేల? యెప్పుడయినం దుదిదాకనె దుష్టకల్పనల్; 29

చ. తనుకుబలంబు శౌర్యమును ధైర్యము నిచ్చి సమస్త సౌఖ్యముల్
క్రమముగఁ గూర్చి వైరినికరంబు పదానతమౌ సమీకమా
ర్గము గనిపించుబుద్ధి ముదరన్విషమించి నిజాశ్రయంబుగా
ల్ప మొదలువెట్టెఁ; బరిపాటిశిక్షించిన నిష్ఠురా గదా! 30

తే. గీ. ప్రకృతిశాస్త్రంబు విద్యయు భవ్యకళలు
భావసంపూర్ణతకుఁ గొనుపమటులేక
ప్రజలు నాగరమునె పర్యాప్తమగుట
సెలవుకన్నెక్కు డాగ్గించు వలనఁగాదె! 31

ఉ. నావలుచేసి, నాహ్రదము నాళములెల్లను జంజురొనటుల్
త్రోవలుదీసి, యాత్రకడఁ ద్రోసి, శరీరసుఖంబె కోరి యా
ష్ట్యావిలచిత్తులై తుదకు నందఱు భోగముకారణంబుగం
గావలమెత్తిపోరిరి యకావికలై తనుతల్లి బెగ్గిలన్ 32

తే. గీ. గారవించిన నాగరికంబుకడకు
ధూమ ఘూత్కారములలోనఁ దూలిపోవె
మనుజసంతాన మాహవమత్సరమునఁ
గంఠదళనా వినోదంబు గడపు నహహ! 33

తే. గీ. నన్నుఁ బెట్టిన కష్టంబులన్ని సవతి
పొందుచున్నది పుత్రుల మూలమునను
కన్నబిడ్డల నెత్తురు కాల్వలందు
నీఁదుచున్నది పృథ్వి సహించి యెటులొ! 34

తే. గీ. కోరుచుండిన తరుణంబు గూడికొంట
సవతి పుత్రుల రక్తంబు చప్పులుపుట్టఁ
దనివి దీఱఁగ నేను సంతానములును
ద్రావినారము సురాపూరంబు. లటుల! 35

మ. ప్రతిహింసాపరమైన నామనము సైరణ లేక నీకేను జె
ప్పితిగాని యిటు వంటిగాథ; ప్రణయావేశమ్మున విన్నవిం
చితి నంచీవు దలంపఁబోకు సుకవీ! చిత్తంబు మర్మైక వం
చితమైనప్పుడు నన్ను బోఁటికి శమము న్సేవింప సాధ్యంబొకో

ఉ. మాటకుమాటవచ్చి చనుమానముతో నిటులంటిగాని, నా
కేటికి మున్న మున్న శమియించిన గాథలు ద్రవ్వకోఁగ; నా
పాటికి నంతరాళమునఁ బర్యటనం బొనరించి పిన్నబి
డ్డాటలనాడికొందుఁ బవనార్భకుఁ డర్మిలినన్ను గూడఁగన్; 36

క. అనవిని పల్కితి, జలదాం
గన యిట్టిసురూపమెటుల ఘటితంబయ్యెన్
మునుపున్న వనధిరూపం
బును నెట్టుల మార్చితివి యపూర్వపురీతిన్ 37

చ. తెలుపుమటన్న, నౌనవును, దెల్పుటకు న్విషయాంతరంబు
వర్తిలుటయు, నెట్టులో మఱచితిన్, వినిపింతును శేష;మిద్ధరన్
గలుములు లేము లెప్పుడు వికారము లొందక యేకరీతి ని
శ్చలముగ నుండఁబోవనెడు సామెత నీకెఱుఁగంగరానిదే ?

తే. గీ. కొన్ని దినములు చీఁకటి కొన్ని నాళ్లు
వెన్నెలనియెడు లోకోక్తి విదితమయ్యె ;
నాకు మనసీక వర్తించు నాహృదీశుఁ
డెలమి వశవర్తియయి నన్నె వలచియుండు 39

మ. ఒకనాఁడిద్దఱ మిష్టగోష్ఠిఁ బ్రణయం బుప్పొంగి లోకంబుదో
పక సౌఖ్యంబులఁదేలియాడికడకున్ భావంబు శాంతింప, నా
యకలంకంబగు పారవశ్యమును నెయ్యం బారవర్ణించి మా
మక సౌందర్యరసాబ్ధి నీఁదుచు వచోమాధుర్య మేపారఁగన్.

ఉ. కాంతుఁడు, ముద్దుచెక్కిళులు కమ్మనినవ్వు ముసుంగులోన నం
తింతనరాని నౌరురచియింపఁగ నింపగురీతిఁ బల్కె నో
కాంత! క్షమింపు మున్ను నిను గన్నులఁ గప్పికొనంగలేక య
త్యంతముపేక్షతో మనముదాఁచిన నావిరసంపుఁజైదముల్!

తే. గీ. వెడలె గ్రహచారవేళయుఁ, బృథివియన్న
నీవ యన్నను వేఱేమి నీరజాక్షి !
మునుపు సలిపిన యపరాధములను మఱచి
నన్ను నీదాసునిగ నేలు మన్న వినవె? 42

చ. కలదురహస్య మొండు; కినుక న్వహియింపకు మోసమంచు నే
దెలుపక యూరకుంటి పొలఁతీ! గతమెప్పటికిన్ గతంబె; యం
దులకు విచారమేల? ననుదుష్టుఁడ నంచని గాలఁదన్ని నం
జెలిమి నెఱింగి దగ్గఱకుఁ జేర్చిన నియ్యవె పాపపుణ్యముల్

చ. అని మగవారికిం దెలుప నక్కజనిం చెదు నెన్నొతియ్యముల్
మనము గరంగఁ బల్కి నను మన్ననవేఁడి, యనంతరంబు జం
కును గపటప్రచారమునకు న్వెడనవ్వను సిగ్గుదోఁప ని
ట్లని యొఁగపోలమంజిమములల్లన హెచ్చుచుఁదగ్గుచుండఁగన్ 44

మ. వనితా! యేమని చెప్పవాఁడ, ప్రణయవ్యామోహచిత్తుండనై
నిను గాలుండను పేరఁజేరితిని, నే నీరేజబంధుండఁ; బ
చ్చని గుఱ్ఱంబుల తేరిపై గగనసంచారంబు గావించుచుం
దును; నారూపమెఱుంగఁగోరికయునం దోత్తానవీక్షింపుమీ

చ. అనివచియించి, కాంచనశేతాంగము హీరకిరీటమొప్ప మో
హననవకాంతులీనెడు సహస్రకరంబులతోడ వెల్గుచున్
గనులకు వెక్కసంబగుచుఁ గానఁబడం, దలయెత్తిచూడలే
క నిలిచియుంటిని వికారము నొందని జాతిబొమ్మగన్ 46

ఉ. అంతనిజస్వరూపముదయామయుఁడై కుదియించి, సూర్యుఁడుం
గాంత! ప్రభాతకాలమునఁ గాంచనచేలము దాల్చి నామనం
బెంతయు మ్రుచ్చిలించితివి, యింక నినున్విడనాడఁజాల, నా
చెంతనె సర్వసౌఖ్యములు చేకుఱగాఁ పురముండుమీ యనన్.

మ. కలలోఁదోఁచెడు వింతమార్పులఁటులంగాలంబునందోచె, నీ
జలజాతాప్తుని బ్రత్యహంబు గనుదున్ సంతోషమేపార, నీ
చెలువంబుం గమనీయమూర్తియును నేసేవింపలేదింత, కొ
చ్చెల! నాభాగ్యము పండెగావలయునీచిత్రంబు సంధిల్లుటన్.

తే. గీ. ఒక్క నిమిషంబులోన నాయుల్లమప్పుడు
పూలతేరుఁల నెక్కలఁబూని యెగిరె
స్వర్గపవనంబు వీచునావరణమునకు,
నౌర! రూపాంతరం బెత్తినట్టు లయ్యె. 49

తే. గీ. అభ్రసంచారిణీ మోహనాస్యుఁడేడ ?
క్రింద ఘోషించు నేనేడ? క్రీడయేడ?
అందరాని ఫలంబుల నాసచేయు
నట్లు ప్రణయపర్యవసాన మానో యేమొ? 50

చ. అనితలపోసికొంత, ప్రణయంబుముదంబువిషాదమున్ మనం
బునఁ బెనఁగొన్నలోనఁగఁబుచ్చిహృదీశునిగాంచికొంత యు
ట్లనియె మనోహరా! గగనమందుఁ జరించెడిమీకు,నాకు నె
ట్టనువగుఁ గాఁపురంబు,మనుపట్టు లెపుత్తము భావికాలమున్

తే. గీ. అయిన ననుకొందు, మీదుపాదాంబుజముల
రజములకు నైన సరిపోఁదరంబె నాకు?
అట్టి నన్నును వలచి రూపాంతరంబుఁ
బూనుటెంతయు నాపూర్వపుణ్యమేమొ! 52

క. అనవిని సూర్యుండిట్లనె
మనమున నెల్లంతో నీవుమానిని, నీ రూ
పును గాంచ దివ్యసుందర
తనువటు గన్పట్టు నాకుఁ, దథ్యంబిదియున్. 53

ఉ. శీకరమౌక్తికంబుల రచించిన కంకణపాళి మ్రోవ నీ
చీకరముల్ మనోహరపుఁ జిట్టకముల్ పచరింపఁ జాపి సం
ధ్యాకమనీయవేళల ముదంబున నం గవుఁగింటఁ జేర్చు నీ
సాకతము న్నదిందలఁప స్వర్గసుఖమ్ము నధఃకరింపదే? 54

తే. గీ. అభ్ర సామ్రాజ్యమునకుఁ బట్టాభిషిక్తఁ
జేసెదను రమ్ము నాతోడఁ జెలువమిన్న!
లోక మెల్లను నీయాజ్ఞ లోంగియుండ
నేలెదవుగాక సస్యవిశాలధాత్రి! 55

చ. అని కరముల్ సహస్రమునునల్లనఁజాపి ప్రమోదబాష్పబిం
దు నికరముల్ దొరంగ నవతోయజమిత్రుఁడు కౌఁగిలింప నే
మనివచియింతు బాష్పమయనై యుపగూహనమందె లీనమై
తిని; తదనంతరంబునను దేకువఁ జేర్చె నభోంతరాళమున్ 56

మ. వలిగాలిం దనుతాపముం దొఱఁగి దివ్యంబైన యీరూపము
జ్జ్వలశంపాభరణంబులుం గలుగ నేసంతోషముం బొంది ని
చ్చలువాతార్భకుతోడనీతలములన్ సంచారముం జేయుచున్
మలనెత్తంబులఁ దీవటోవరుల లోనం జేరి క్రీడించుదున్ 57

తే. గీ. సాంధ్యవేళల పడమటి చఱులయందుఁ
బొటమరించెడు నపరంజి పొడుపు ఏటి
యందు నీరాడి, పెన్నెఱు లార్పుకొనుచు
వచ్చుచుందును గవుల భావంబు లలర! 58

తే. గీ. పండువెన్నెల లలరు శర్వరుల యందు
వలిపపు ముసుంగు నోరగా వలనుపఱచి
వెన్నెల పులుంగు పిల్లల చిన్ని నోళ్ల
నమృతరసముఁ బూరింతు నెయ్యంబు గదుర. 59

తే. గీ. ప్రొద్దుపొడుపున విరియు క్రొంబువ్వులయందుఁ
గాఁపురంబుండు నిందిర కంఠసీమ
మంచుతుంపర ముత్యాల మాలఁగట్టి
వైచుచుందును నానందవర్ధనముగ 60

తే. గీ. అభ్రగంగా ప్రవాహంబు నవల దాఁటు
గమ్రమణుల సుకేశుండు గట్టినట్టి
యింద్ర ధనువను వంతెన నెక్కిపోదు
జలక మాడిన తెరగంటి చెలులతోడ 61

చ. కనులకు నిచ్చక్రొత్తలయి గానఁగ వచ్చెడు వింతలెల్ల నే
గనుచు నభోంతరాళమునఁ గాంతునితోడ వసించియుంటి యం
తన మఱి కొన్ని నాళ్లకు నతర్కితరీతి నెఱుంగనయ్యె నా
యుమని పిసాళి మోస మిఁక నెంతయు నొవ్వఁగ నంగవింపఁడో

ఉ. ప్రొద్దున శయ్యవీడి చెలి పోయెదనంచు వచించి యేఁగుచో
నెద్దియొ సందియంబు [illegible] చ్చు రహస్యపు రీతి వెన్నడిన్
సద్దొనరింపకే నరుగఁ, జల్లఁగఁ బోయెను నంగమెల్ల, నిం
కెద్ది వచింతుఁబో కలుగనే కలిగెన్ సవతమ్మ నాకునున్!

చ. ననునటునమ్మఁబల్కి గగనంబులకుం గొనితెచ్చె, బూర్వపుం
దనువుదొఱంగఁజేసె; మమతన్నను బాయని పిన్నపాపలన్
నెనరొకయింతలేక విడనే విడివచ్చితి; నింతకున్ ఫలం
బనఁగ సరోజినీసతిని నర్మిలిఁ బెండిలియయ్యెఁ గ్రమ్మరన్! 64

చ. అలరులబంతి యంట! తనువందిన కమ్మని మోహమంట! సొం
పొలుకుమిటారియంట! తనయుల్లమునంగలకోర్కె పంటయం
ట! లలితచిత్తమూఁనట గనంగనముద్దులమూటయంట! యా
పలుకులఁ గాంతుఁడే సవతిఁబల్కిన, నేవినియెట్టులోర్వఁగన్;

చ. కొదమపిసాళి తుమ్మెదల గుంపులు ఝుమ్మని పాటవాడ వా
యుదళితచంచలోర్మికల యుయ్యెలనూఁగుచు జిల్గుమంచుప
య్యెద నరమోముదోఁపఁగ పయిన్ముసుగట్టులవైచి పద్మినీ
సుదతి ప్రమోదముం గొలుప, సూర్యుఁడు నావలిపమ్ము
దీయుచున్. 66

చ. అలరులమిన్న, రమ్మని సహస్రకరంబులఁ గౌఁగిలింప నా
జలజలతాంగి యంగమున సన్ననిపుల్కలు నారువ్రాసిన
ట్లలరఁగ, నింతమోమునిఁకనంతగవిచ్చి మొయారపుం దెఱం
గులఁ బతిచిత్తమున్ బడయు, గోడడకింపదెనన్ను మిత్రమా!

తే. గీ. కామినికిఁ బ్రాణతుల్యుఁడౌ కాంతుఁ, డెవతో
నొకతె వలపింప ముగ్ధుఁడై యుల్లమిచ్చి
మొదటి కాంత నొప్పరికించి పోవునతఁడు
గొంతుఁ గోయలేఁడే తడిగుడ్డఁ జుట్టి ? 68

తే. గీ. ఖరకరుండఁట ! లోకంబు గాల్చునంట !
అట్టివానికిఁ జిత్తమింకెట్టు కోమ
లంబుగానుండు ? మోహవిలాసముగ్ధ
నోటఁ గపటంబుఁ దెలిసికోనైతి నకట ! 69

ఉ. నన్నొక భోగకామిని యనం దలపోసి, యభీష్టసిద్ధి యౌ
ట న్నను వీడనాడి కులట న్జలఁ జేగనఁ గూడెనేమొ! యీ
తెన్ను నెఱుంగకుంటిఁ గడ తేఱఁగరాని సపత్నిమత్సరం
బెన్నుచు వంతలంగుడుచు చెట్టులో కాలముపుచ్చ నేర్పడెన్.

చ. ఇది యిటులుండఁగానె మఱియింకొకవార్త వినంగనయ్యె, న
య్యది వినఁ బుంటు నుప్పిడినయట్టులఁ, గాల్చినసూది వీనులం
దదిమినరీతి నయ్యె నపురా! తరుణార్కుని దుండగంబు, దా
నిదివఱకొక్క ఛాయయను నింతిని పెళ్లి యొనర్చెనంటకా!

తే. గీ. అంతకంతకుఁ బతి యకృత్యములు హెచ్చఁ
జల్లవైచిన పాలునా జవికి మానము
విఱుగ, నాత్మహత్యయుఁ గొంత ప్రియమటంచు
నంత హిమగిరి కేగఁ బ్రయాణమైతి. 72

ఉ. అంచలబారు మానససరోంబువిహారము గోరిపోవుచో
గాంచి తటస్థమయ్యె విధికల్పన నర్మపుదారితో డటం
చెంచి, యలంత లేక పథమేత్తైతి సాగ వచించు గాథ లూ
కొంచునె మంచుకొండ యెడకుంజనఁగల్గితి నాసపెంపునన్

మ. అరరే యేమని దెల్పుదాన సుకవీ! యాకొండయందంబు,ని
బ్బరమై మంచొలికించు తెమ్మెరలు వీవన్ దిక్కులివ్వంచుఁజూ
పఱు లెన్నంగ నశక్యమౌట, నచటం బల్లంబులు న్నిట్టలుం
దరులుంగాల్వలులోయలంచుఁ దెలియన్రాకుండఁజూపట్టెడిన్

తే. గీ. అంబుధరగర్భములు చీల్చి చాకసమున
హిమ ధరాధర శృంగంబు లెదిగి యెదిగి
కన్నులకు నందు మేరల కన్న దాఁటి
తారకామండలంబును దాఁకుచుండు 75

తే. గీ. తరువు లెల్లఁ దుషారంబు దపిలి గడ్డ
గట్టి, నద్దంపుఁదునకల కళలు దేలి
మంచు ముసుఁగులఁ బచ్చ రాజించుచున్న
చివురుటాకు జొంపంబులఁ జెలువుగొలుపు; 76

తే. గీ. శీతగిరి గాంచినంతనే చిత్తమందు
వెలుగుచున్న నమర్ష కీలలు శమించె;
చుట్టుపట్టుల నడయాడి చూతమంచుఁ
దరలితిని మంచుగడ్డ నెత్తమ్ములకుచు 77

చ. అనవిని నేను బల్కితిని, యంగన నీదగు భాగ్య మేమి చె
ప్పను! గనుఁగొంటివే కనులపండువుగా హిమవద్ధరాధరం
బునఁ గలవింతలన్నియుఁ బ్రమోదము పుట్టెడి నీవుదెల్పఁగా
విని, యిఁకఁజూచినం గలుగు వేడ్కలకుంబొలిమేరలున్నవే?

ఉ. ఏనును నీప్రకారముగ నెక్కడికైనను నేఁగురూపముం
బూన వలంతినైన హిమభూధరశృంగము లెక్కియాడ మో
దానఁ జిపుకుక్కమం చెగిరి దాఁటనె యంతటి నోము నోయలే
దో నరులక్కటా! గఱులతో నొకపుల్గుగ నైనఁబుట్టనే? 79

చ. అనవిని యంబుదాంగనయు నౌనవు, నాగిరి యంద మాఁడకీ
వును జని చూడకున్న సనుబోఁటివచించినయంతమాత్రఁ దీ
ఱునె తమి, పుట్టతేనియలు ద్రోలినవాఁడు రుచిన్వచింపఁ దీ
పును నెఱుఁగందరంబె యొకబొట్టయినం జవిచూడకుండినన్?

సీ. అవుగాని యటుమీఁద, నాకొండ మంచుగ
డ్డలు వ్రీలఁ బగుళుల నొలుకుచున్న
సెలయేళ్లు వెండికమ్ముల లీలఁ జాల్కొన
నట కేఁగి చలినీళ్ల యందు దోఁగి,
బలువైన మంచుతుప్పలు గాలిఁ దూలిన
నోరగా నటునిటు నోసరిలుచుఁ
గన్నులఁగట్టియుం గట్టక మాయమా
కల యట్లు నెల్లెడఁ గలయఁదిరిగి

తే. గీ. విష్ణు పాదాబ్జమునఁ బుట్టు విన్నువాక
వెడలు గుహ కడ నొకకొంత వేచిచూచి
శంకరుని యెద్దుగిట్టల జాడఁబట్టి
గదలిపోతిఁ గైలాస శృంగంబు దరికి. 81

సీ. వలకాల మంజీరవలయంబు సొంపిల్లఁ
గుడికాల బిరుదందె గులుకుచుండ
వలకేలఁ గంకణమ్ములు ఘల్లుమని మ్రోయఁ
గుడికేలఁ బాప పెందొడవు లలర
వలరొమ్ముపయ్యెద వలపుగుబ్బలి నిక్కఁ
గుడిరొమ్ము బూది నిగ్గులఁ జెలంగ
వలకొప్పులోఁ దావిచిలుకు గేదఁగి పూవఁ
గుడితల నెలపువ్వు కొమరుసూప

తే. గీ. డక్కచేసూని, మేనులు సొక్కసోలఁ
బ్రమదగణములు నాడుచుఁ బాడుచుండఁ
బ్రకృతి యాత్మయు మిళితమౌపగిదిఁ దాండ
వించు నర్ధనారీశ్వరు వేడ్కఁ గంటి! 82

ఉ. అక్కడ నుండి, దేవతల యక్కఱదీర్పగ మన్మథుండు దా
నెక్కటి పూవువిల్లు గొని యిందుకళాధరు నొంపవచ్చినం
గక్కసమెత్తి నెన్నుదుటి కంటిసెకం గరగించినట్టి యా
ప్రక్కకుఁబోయిచూడ నటఁ బట్టుదుపచ్చనిపూరియేనియుఁ

తే. గీ. బదరికాశ్రమ వాసులౌ పరమమునుల
యజ్ఞవాటులు నేఁటికి నలరుచుండు;
నెండ కెండి వానకునాని యిప్పటికిని
నమరు నచ్చోట యూపకాండముల గములు ; 84

క. అటనుండి విధి వశమ్మునఁ
దటరుహా వల్లీనికుంజ తతుల మనంబు
త్కట మోదంబునఁ దేల్చెడు
మటుమాయల కొలను గాంచి మంజులమనుచున్;

తే. గీ. విమలజలములఁ గ్రుంకిడ వేడ్కగలుగ
మునిగితినొ లేదొ యంతలోఁ దనువునందుఁ
బలుక శక్యంబుగాని పెంజలియు వణకు
గదిరి యటునిటుఁ గదలు లాఘవము దొలఁగ ; 86

తే. గీ. అక్కటా ! మోసమంచు శోకార్త నగుచు
దిక్కుదెస లేని దాననై సొక్కుచుండి
ప్రాణమేఁగిన మెయి కట్టెవాఱు నటుల
మంచుటాయిగ నంతలో మాఱిపోతి ! 87

ఉ. అప్పటినాయుదంత మిసుమైన నెఱుంగను ; లేచిచూచుకొ
న్నప్పుడు లేఁతనవ్వు లొలయన్ జలజాప్తుఁడు చేరవచ్చిన
న్నొప్పరికించినట్టి కొల యూరడగం బరిచర్య సల్పి నం
దప్పాతుమించమంచడుగఁదగ్గఱ నిల్చి మెయుండె దీనుఁడై;

ఉ. ఆతని నవ్వు గాంచి హృదయంబునఁ బట్టగరాని రోషము
త్యాతతరీతి గుబ్బటిల నాస్యముఁ జూడగనైన రోసి నా
నూతనమైనరూపము గనుంగొని నిర్ఝరగర్భమందు సం
ప్రీతిగలీనమైతి ; నిది మేలెయగుంగద నన్ను బోఁటికిన్ ; 89

తే. గీ. పగ దలంపక, నాకష్టపాటు గాంచి
సవతి యైనను పృథ్వి నాసరస జేరి
యార్తి యొకకొంత శమియింప ననునయించి
నన్ను దనయింట నిలిపెను గొన్నినాళ్లు ! 90

ఉ. అచ్చటఁ బచ్చతామొలక లట్టులనింపగు పైరుచేలయం
దిచ్చకు వచ్చినట్లు చరియించి యనంతర మూటకాల్వలం
జొచ్చి, కొలంకులంగలువజోటులు పుష్పాదికాన్కలీయగన్
హెచ్చినసంతసంబున గ్రహించి నిజాలయ మేఁగుకోరికన్ ;

తే. గీ. బలిసి, కూలంకషంబుగఁ బాఱునదులఁ
గలసి, స్వస్థాన మేఁగితిఁ గాంతుదీఱ ;
దేనకై మూఁగు నీఁగల తెండెమటులఁ
బిల్లలెల్లరు ననుగూడి ప్రియమునిడిరి ; 92

ఉ. కాంతునుపేక్షచేసయిన కష్టము బిడ్డలముద్దుముచ్చటం
గొంత శమింపఁ జేయుచటుకొన్ని దినంబులుపుచ్చనొక్కనాఁ
డెంతొ మనోహరాకృతి వహించిసరోజహితుండు రాగ నా
స్వాంతమికేమి సెప్ప రెపలాడెను బూర్వమువిస్మృతంబుగాన్

ఉ. ఎట్టులొ తెచ్చికొన్న బిగియిం పొకయింతయు సళ్లనీక లో
నట్టిటు పీఁగుచిత్తము రవంతయిన న్వెలిదోఁపనీక యీ
సుట్టిపడన్ మొగంబుపయి నుల్లముసూపిన, జంకిగొంకి నా
తట్టుకువచ్చి యేమన కతర్కితరీతిగఁ గాఁగిలించినన్; 94

ఉ. ఏమిది యన్నయంత తడవేమియు లేదుపగూహనంబునన్
గోమటి బాష్పరూపనయి కూడన యేఁగి నభోంతరంబునన్
శ్యామలకోమలాంబుదమునై చరియించుచునున్న దాన,నిం
కేమన నేమిలాభము కవీశ్వర! [illegible] యెను బోయె నింతకున్

తే. గీ. ఇంతకైనను సద్గుణవంతుఁ డగుచుఁ
గాఁపురం బగుడు సేయక గడపకున్న,
నింక నీమోసముల నెవ్వరెఱిఁగివత్తు
రంత ఖూలికి విషమాను కాంతమెవతె? 96

చ. అని వచియించుచుండునెడ నల్లనఁ జల్లనిగాలి వీవ నా
వనదలతాంగియు న్మసుఁగుపయ్యెద వేసవరించికొంచు న
న్గని కవిశేఖరా! నిను నకాండముపీడి చనంగఁ జిత్త మొ
ప్పనియటులుండియుం జనుటవశ్యకమాటకుఁ జింతగల్గెడిన్

తే. గీ. నవురువెన్నల కమ్మదనాన నూరి
యవని యెల్ల నానందమయంబు గాఁగఁ,
బండి యొరగిన మొలగొల్కుపై రుచేల
కడకు రమ్ము షరిస్పర్శేక్షణము గలుగ; 98

చ. అను చలవోకనేఁగు జలదాంగనఁ జూపులకందు మేరకుం
గనిగని, బాష్పపూరములు కన్నులఁ గారుచునుండ చిత్తమో
హాన శిశిరాంశుబింబము వియత్తలమందు రహించియున్
దెసల్గనఁబడవౌర! యాత్మవికలత్వముకన్నులఁగప్పిపుచ్చుటన్

చ. ఒలసెడు పిల్ల తెమ్మెరల యూర్పుల నీకలు మేన రేఁగగం
బులుగులు గూళులన్నిదురవ్రాపుచు, నెండినయాకుజొంప
ముల్ గలగలలాడ మేలుకనికమ్మగనార్చెదునల్కుఁడొక్కఁ
డే చెలఁగెడితోడుగా గృహముఁ జేరిశయించితి వేగుజామున్;

తే. గీ. చల్ల వెన్నెల, వలిమల, జలదకాంత
మంచుతుప్పలు, సెలయేళ్ళు, లంచబారు
లిందుశేఖరుతాండవ మేమొ యేమొ
కలనుగాంచుచు నిదుర మేల్కాంటి నపుడె! 101

సంపూర్ణము.

దువ్వూరు రామరెడ్డిగారి

గ్రంథములు.

నలజారమ్మయగ్ని ప్రవేశము.

ఈపద్యకావ్యము ఒకరెడ్డి పతివ్రత పవిత్రచరిత్రము. ధర్మసూక్ష్మమునకై, మోమోటములేక యల్లుని కొఱత వేయింపఁ బూను పెంచెలరెడ్డి ధర్మైకపరతయు, నీతిభంగమున కన్నఁ బ్రాణము గోల్పోవుటయే శ్రేయమని పతికిబోధించి, తాను బాలెంతయయ్యు సహగమన మొనరించిన నలజారమ్మ పాతివ్రత్యమును, నలజారమ్మ తలిదండ్రుల మితిలేనివంతయు, సందర్భోచితముగ, మృదుమధురశైలిని రసార్ద్రముగ నీకావ్యమున వర్ణింపఁబడినవి. వెల. 0—4—0

కృషీవలుఁడు.

ఇదియొక యపూర్వమగు చక్కని పద్యకావ్యము. ఈగ్రంథమును గుఱించి, ఆంధ్రప్రకాశిక విమర్శించుచు, వ్రాసినయభిప్రాయము నరయుడు; "కవితా ప్రపంచమున నూతన ప్రబోధము సంజనించినది. క్రొత్తక్రొత్త కావ్యరాజములు వెలువడుచున్నవి. గానగర్భితమగు గీతానినాద మెల్లయెడలఁ వినఁబడుచున్నది......పూర్వపరిస్థితులకును నేఁటి పరిస్థితులకును జాల యంతరముగలదు. ముందు సాధారణముగ రాజులే కవులకు నాశ్రయులైయుండిరి,........నేఁటి కాలమున ముద్రణాయంత్రములు వెలువడియుండుటవలనను, గ్రంథములు

సర్వజన సామాన్యమునకు సులభముగ లభ్యమగుటవలనను, ప్రజలరుచియుఁ గవుల యార్శకములు క్రమముగ మాఱినవి. ఇదివఱకు రాజప్రాసాదములయందును, ఉద్యానవనముల యందును సంచరించుచుండిన కవితాకుమారి, నేఁడు సామాన్య కర్షక కుటీరాంగణంబులను, వారి పంటపొలములందును, విహరింపవలసివచ్చెను.

ఆంధ్రభాషయందుఁ గృషీవలుఁడు అను గ్రంధమువంటి స్వతంత్రకావ్యములు చాల కొద్దిగనున్నవి. ఆంగ్లేయకవులలోఁ గొందఱు కర్షకునిజీవితము పవిత్రమనియు, గౌరవనీయమనియు, వర్ణించియున్నారు. అరవభాషయందు కృషీవలుని జీవితము కంబర్ అనుకవిచేతను, తిరువళ్ళువర్ నాయనార్ అను మహాకవిచేతను, పాడఁబడినది. కాని ఆంధ్రభాషాకావ్యముల హాలికుని పూతచారిత్రమునకు చోటుగానరాదు. శ్రీయుత దువ్వూరు రామరెడ్డిగారు ఆలోపముచుదీర్ప సమకట్టిరి.

ఈకావ్యమందు సామాన్యకర్షకుని జీవితములోని మనోహారచిత్రములు లిఖింపఁబడినవి. అందుఁ గాఁపు దంపతుల సంబోధించుచుఁ గవి భావ గంభీరములును, రసవంతములును అగు పద్యముల నుడివియున్నాఁడు.

ఈకవి శైలి లలితపద బంధురమై రసకలితమై గానగర్భితమై వీనులకు విందొనరించుచుండును. పద్యములు భావగంభీరములై వ్యర్థపదరహితములై ప్రౌఢములై మృదువులై దనరారుచుండును. వెల. 0—4—0